

International Ecoenergy Academy

AZƏRBAYCAN

Memarlıq və İnşaat Universiteti

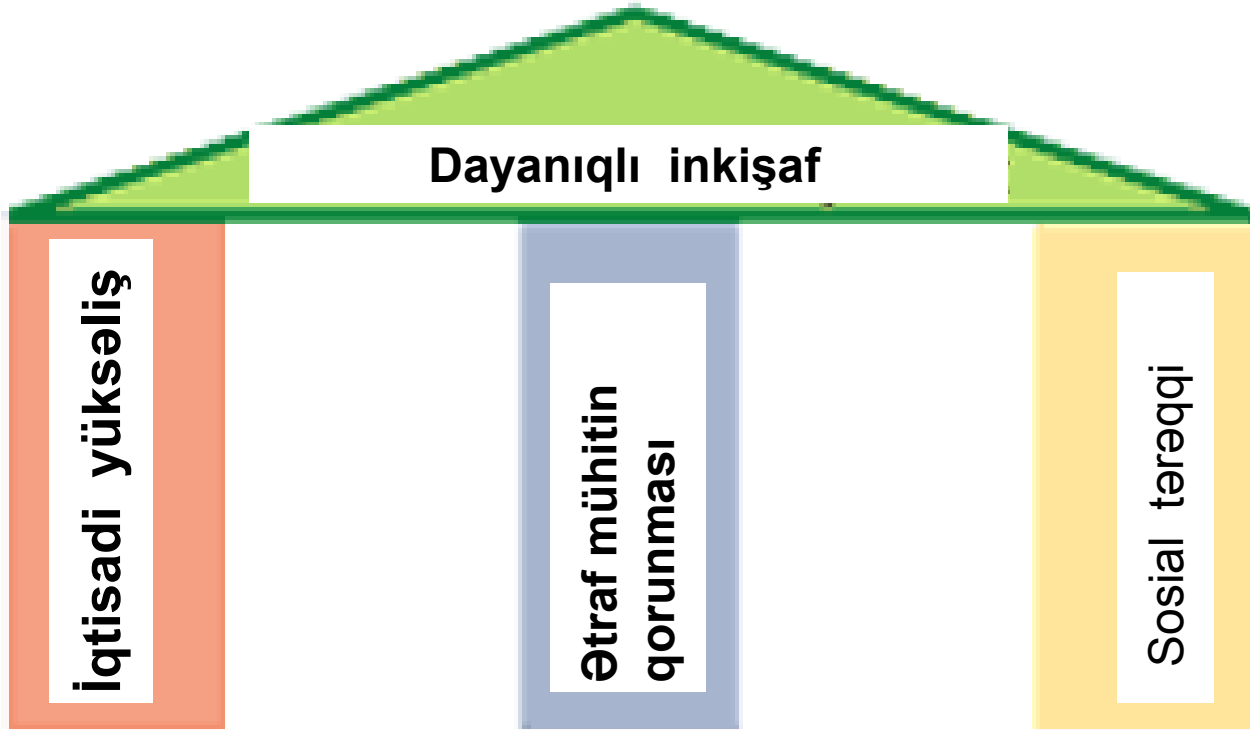
Müasir istilik təchizatında progressiv texnologiyalar

t.e.d prof, Fəqan Əliyev

Azərbaycanda İstilik Təchizatı Yol Xəritəsi

Üç Sütun

Azərbaycanda İstilik Təchizatı Yol Xəritəsi

Ümumi Mövzular I

MİLLİ STRUKTUR

Dövlətin rolu icmalı:

- Qanunvericiliyin qaydaları normaların və qərarları
- Dövlətin nəzəri
- Maddi yardımların investoru və təchizatçısı
- Tariflərin nizamlayıcısı

FAKTİKİ VƏZİYYƏTİ MƏLUMATLANMASI

Ekspertlərin analizləri/ictimai təhlili:

- Faktiki texniki problemlər
- İstilik və isti su keyfiyyətlərinin xidmətləri
- Faktiki iqtisadi iddialar

Azərbaycanda İstilik Təchizatı Yol Xəritəsi

Ümumi Mövzular II

ŞƏHƏRİN İSTİLİK PLANLAŞDIRMASI

Şəhər əraziləri anlayışı şəhər istilik sisteminə uyğun gelir. Əsasən istilik və isti su təchizatı sistemlərini inkişaf etmək üçün 4 əsas seçim var:

- İstilik mərkəzi
- Muxtar bina qazanxaları
- Mənzillərdə qaz qızdırıcıları
- Elektrik radiatorlar/su qızdırıcıları

SƏHƏR İSTİLİK ÜÇÜN TEXNİKİ YOL XƏRİTƏSİ

- Qısamüddətli təkmilləşdirmələr
- Orta Müddət təkmilləşdirmələri
- Uzunmüddətli görmələr

Şəhər İstilik Təchizatının Üstünlükləri

Havanın çirkləndiriciləri yaşayış yerlərindən uzaq məsafədə bir neçə hündür bacada toplanır. Baca qazının təmizlənməsi üçün yüksək səmərəliliyə malik avadanlıqdan istifadə etməklə zərərli tullantıların azaldılması.

İstilik təchizatı şirkətlərində işləyən ekspertlər istilik təchizatı sistemini yüksək bilirlər və idarə edirlər. Bu da etibarlı təchizata zəmanət verə bilər, təhlükəsizliyi və komfortu artırır.

İstilik təchizatı bərpa olunan enerjiden istifadə edə bilər və bu da zərərli qazların azaldılmasına və daha təmiz resursların istifadəsinə səbəb olur.

İstilik təchizatı strategiyası prioritet olan sosial-iqtisadi vəzifələri həll etmək üçün imkan verir.

Azərbaycanda İstilik Təchizatı Yol Xəritəsi

Qısamüddətli Təkmilləşdirmələr

Su itkilərin azaldılması

Suyun keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasına üçün ilkin şərt,
Və yeni boru kəmərlərinin davamlığı

Yoxlamalar vasitəsilə binaların qanunsuz diskini fırlatmaq
aradan qaldırılması?

Sızmaları aşkar etmək üçün boru və drenajları tez-tez
yoxlamaq.

Sızan borularının əvəzi, sızmaların klapanların, nasosların
təmiri, böyük nasoslarda möhürləməkdən istifadə etmək.

Şəbəkədə qəzanı minimuma endirmək üçün əvvəldən şəbəkə
təzyiqi test prosedurlarını təkmilləşdirilmək.

Azərbaycanda İstilik Təchizatı Yol Xəritəsi

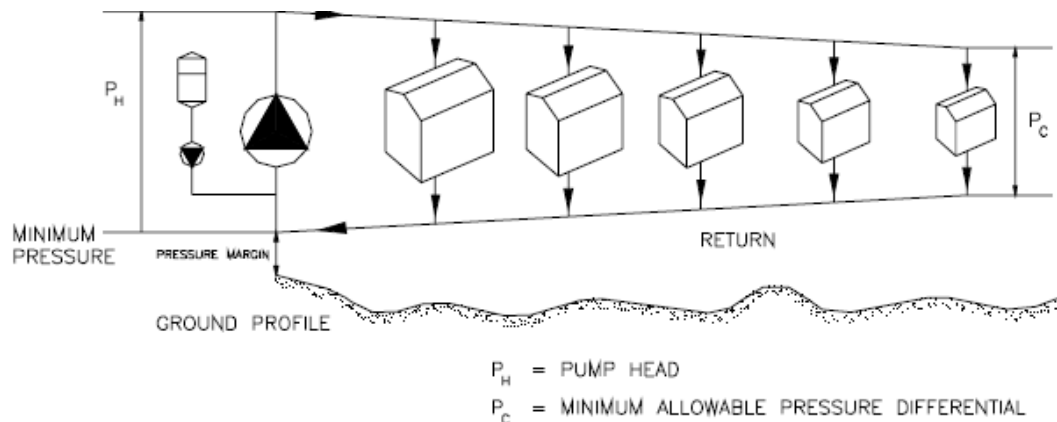
Qısamüddətli Təkmilləşdirmələr

Axının dəyişən rejiminin həyata keçirilməsi

Binaların bütün yarımstansiyalarında nasos və idarə etmə nəzarət klapanları (və ya yeni əvvəlcədən hazırlanan istilik yarımstansiyaları) tikmək

Bina istilik yarımstansiyalarında fərqli təzyiqli nəzarəti quraşdırılması

Şəbəkədə fərq təzyiqli aşağı olan ən ucqar müştərilərin manual və ya avtomatik tənzimlənməsi ilə nasosların quraşdırılması.

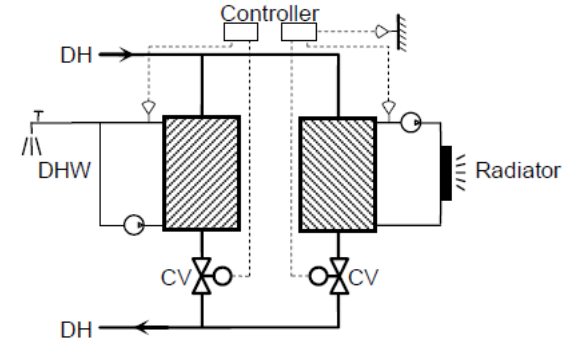
Qısamüddətli Təkmilləşdirmələr

Krandan gələn isti su sistemini daha da yeniləşdirmək

Binanın yarımstansiyasında və istənilən zaman lap hər mənzildə krandan gələn isti su sistemini quraşdırmakş

Avtomatik nəzarət cihazı evdəki istiliyi və isti suyun təchizatını təmin edir.

İstilik təchizat sistemləri bütün il boyu idarə olunmalıdı və mövsümidən qabaq şəbəkə təzyiqi testini minimuma cahtdırmalıdılar.

Əldə olan texnologiyalar

Biokütlə Qazanxaları

Ağacdan, odundan, samandan və başqa qalıqlardan istifadə edilə bilər

Aqır yanacaqlardan yalnız böyük qazanxalarda və ekoloji tərəfdən qəbul olunan normalarda edilə bilər

Digər bərpa olunan enerji mənbələri ilə birlikdə yüksək istehsal qabiliyyətinə malikdir

Həmçinin Birləşdirilən İstilik və Enerji (BİE) üçün

Əldə olan texnologiyalar

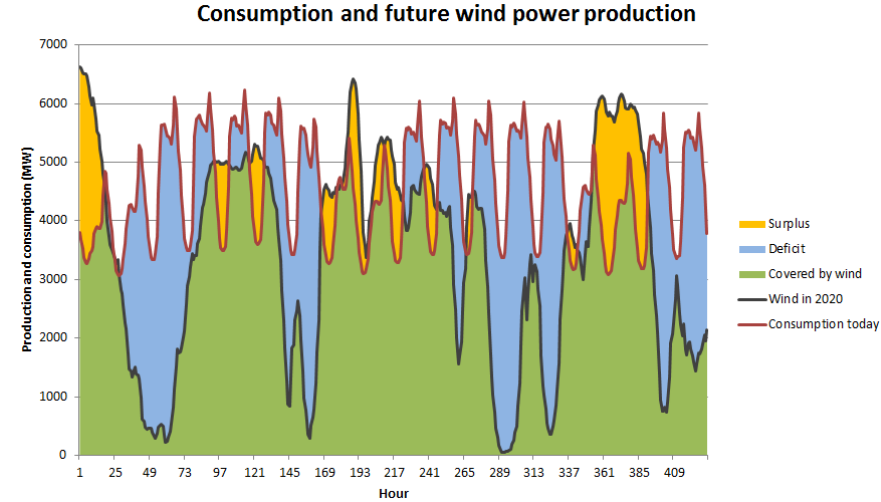
Elektrik qazanları

Külək enerjisinin
inteqrasiyası

Quraşdırılması ucuzdur

Elektrik enerjisini
bilavasitə istiliyə çevirir

Dayandırılmış külək
turbinlərindən yaxşıdır

Əldə olan texnologiyalar

Tullantılardan Enerji

Tullantıların idarə olunması iyerarxiyası

1. Tullantılar istehsal edilmir
2. Butun materialların təkrar istifadə olunması
3. Enerji istehsalatı
  - elektrikə 25 %
  - istiliyə 60-80 %

Alternativ

Zibilxanalarda depozit xüsusi yataqlar

Çoxlu zəhərli qaz emissiyaları

Əldə olan texnologiyalar

Geotermal Enerji

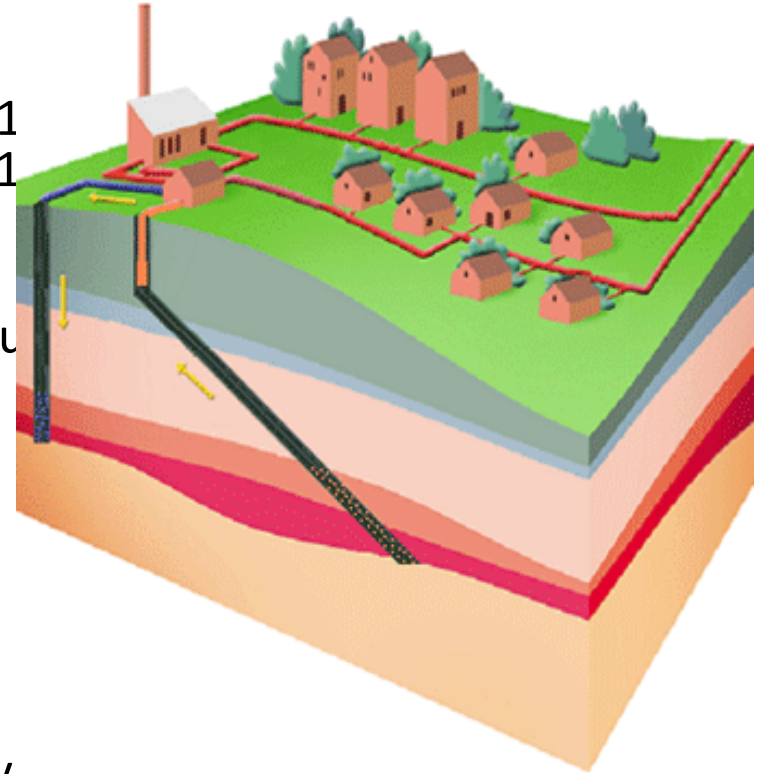
Su nasosla 1.5 km-dən 3km-ə qədər yerin altına vurulur

Temperatur təxminən 70°C ($2,5^{\circ}\text{C}/1$ m yüksəlişlə, yəni temperatur hər 1 m-də $2,5^{\circ}\text{C}$ yüksəlir)

Bilavasitə istifadə və ya temperaturu istilik nasosu vasitəsilə təkani (vurulması)

Qazmanın yüksək qiyməti və qeyri-müəyyənlik

Geotermal (torpaq mənbəli) istilik nasoslarını qarışıq salmaq lazım dey..

AZƏRBAYCAN
Memarlıq və İnşaat Universiteti

International Ecoenergy Academy

Əldə olan texnologiyalar

Böyük miqyaslı Günəş Qızdırıcıları

Marstalda yerləşən dünyanın ən böyük günəş istilik qurğusu Rambo tərəfindən planlaşdırılıb

Böyük miqyaslı günəş istilik qurğuları artıq təbii qaz qazanları ilə rəqabət aparır

Hazırda 160,000 m² həcmindədir

Növbəti on il ərzində hər il 200,000 m² genişləndirilməsi gözlənilir

Əldə olan texnologiyalar

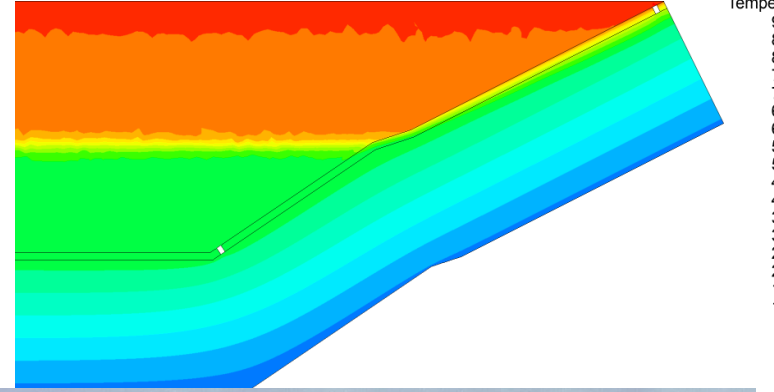
Böyük miqyaslı Günəş Qızdırıcıları

Demək olar ki, sübut olunmuş texnologiya

Üzən qapaqlı böyük hovuz

Danimarka dünyanın ən böyük istilik deposuna (anbarına) və günəş qurğusuna malikdir

Yeni: 200.000 m³-lik isti su şaxtası və 70.000 m²-lik günəş panelləri

Temper
9
8
8
7
6
6
5
4
4
3
3
2
2
1
1

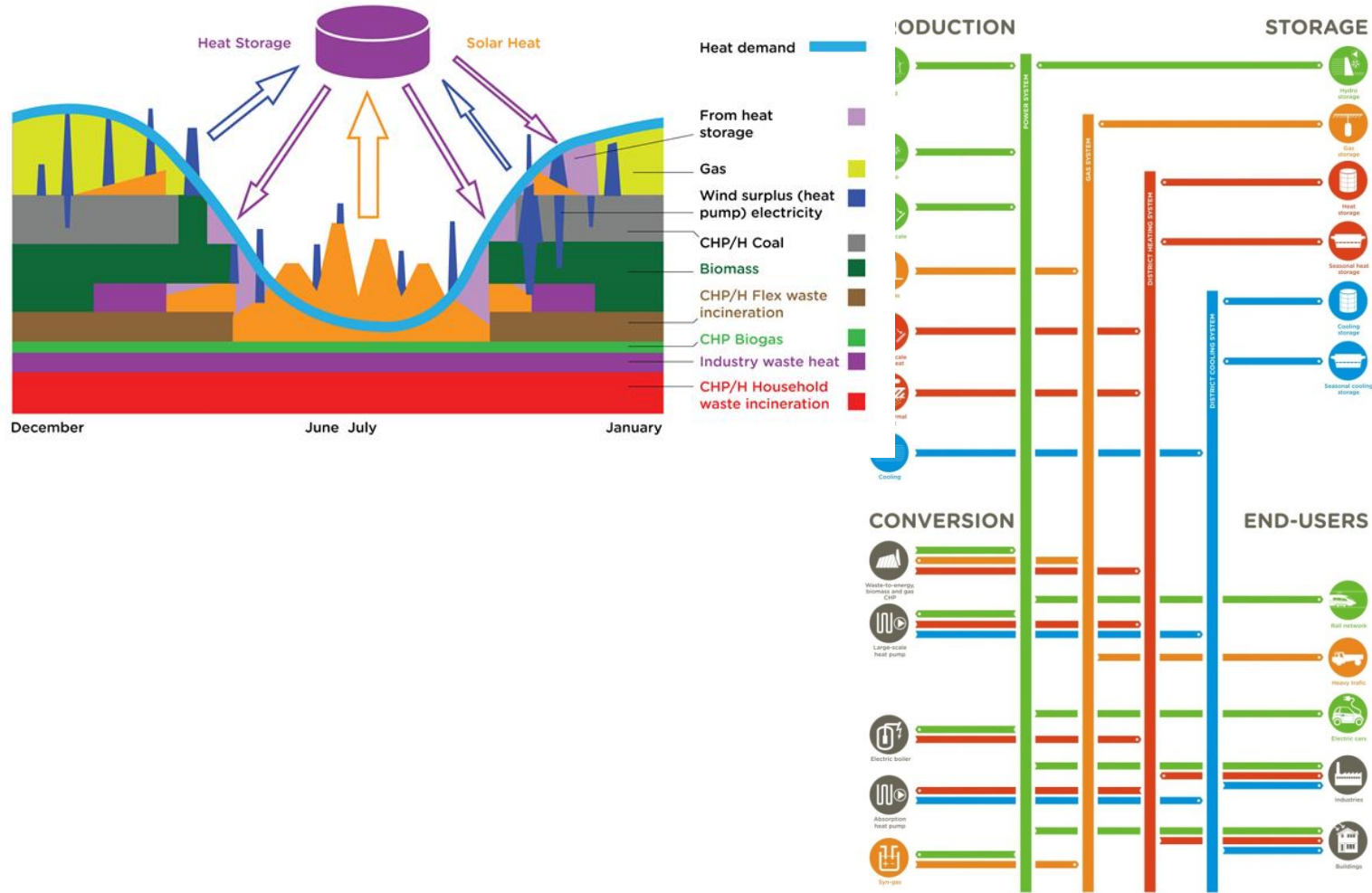
Smart Grid

International Ecoenergy Academy

Texnologiyaların Koordinasiyası

AZƏRBAYCAN
Memarlıq və İnşaat Universiteti

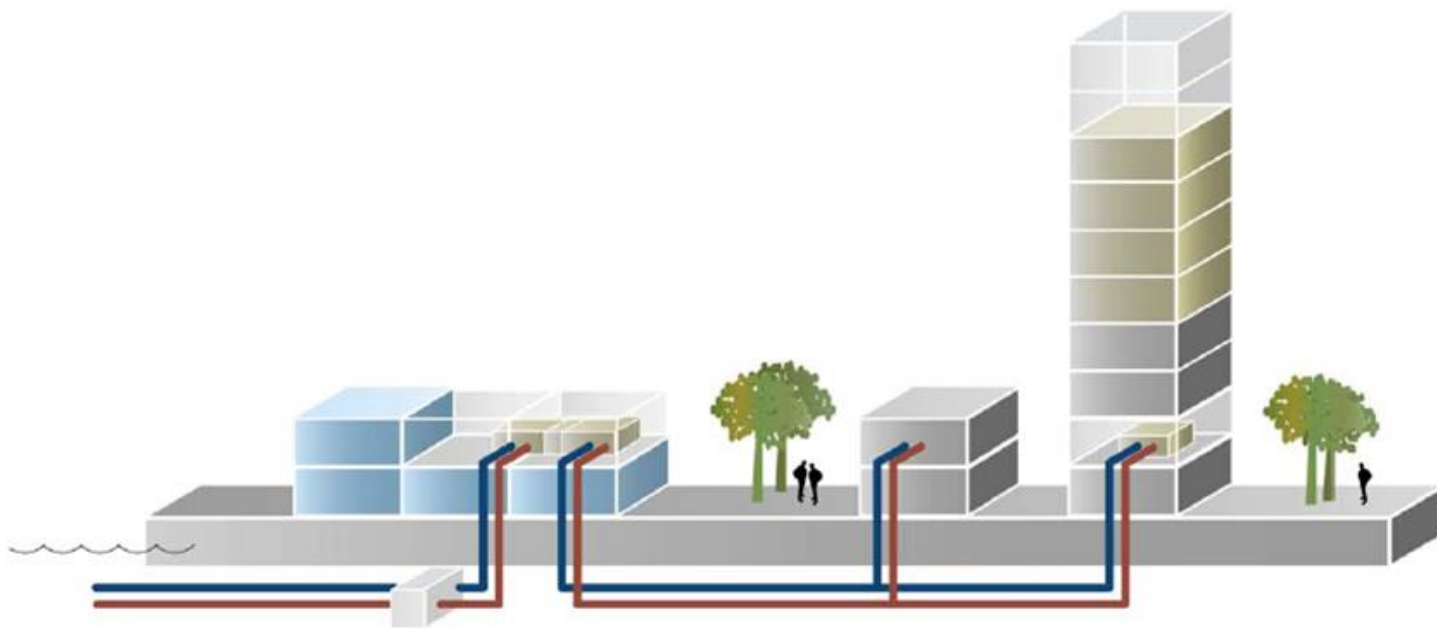

Səhər soyudma sistemi Sadəcə İnfrastruktur

Binalara sərin havanı və boru kəməri vasitəsilə soyuq suyu təchiz etmək

Borular həm soyuq həm də isti su üçün istifadə ola bilərlər

Əldə olan texnologiyalar

Bioqaz Enerjisi

Sənayenin biokütlə tullantılarından, məişət tullantılarından və heyvanlardan alınan bioqaz

Proses zamanı əmələ gələn qoxunu aradan qaldırmaq çətindir

Bioqaz təbii qazın keyfiyyətinə çatdırıla bilər və ya bilavasitə istilik istehsalı məqsədilə istifadə oluna bilər

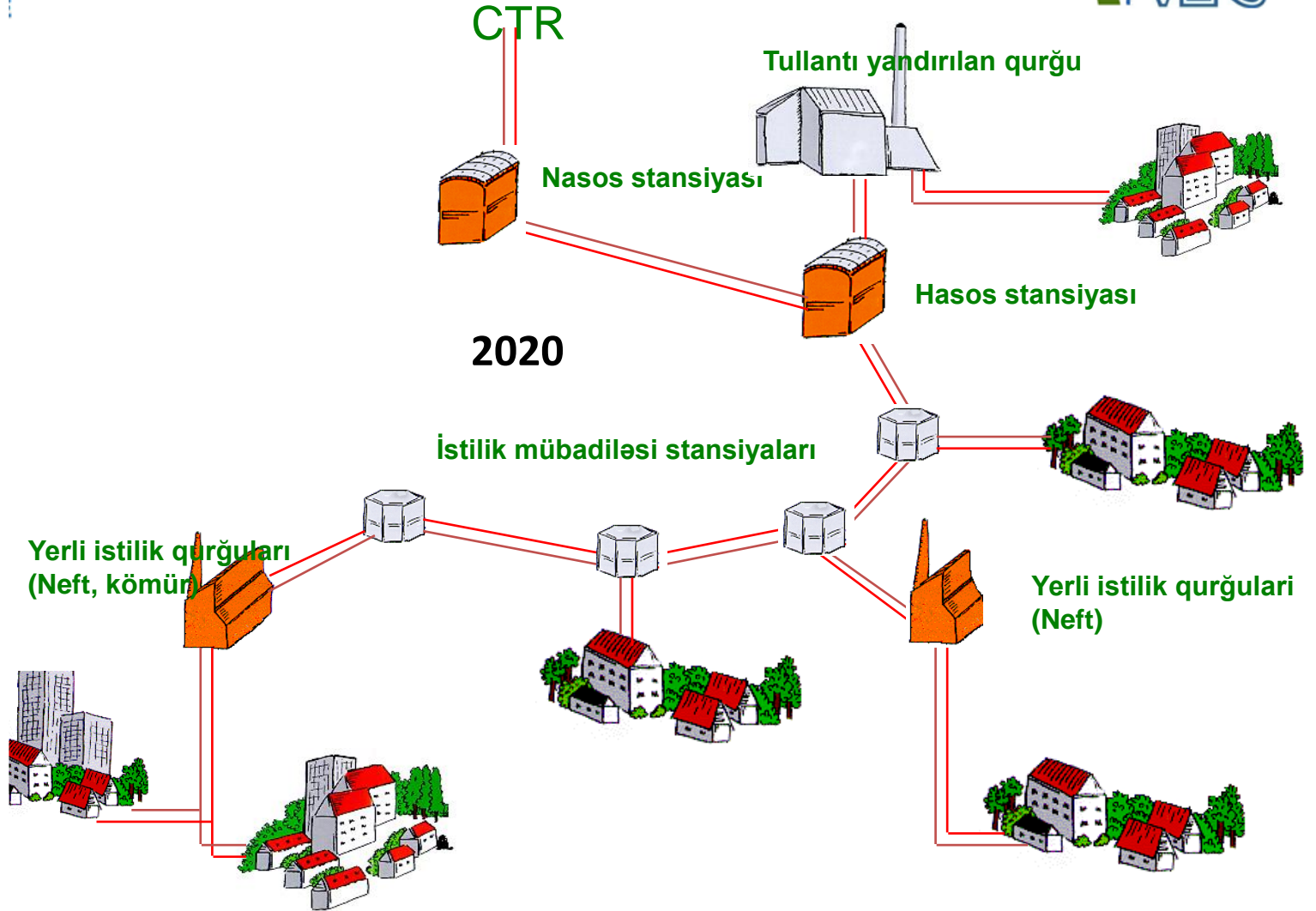
Xüsusilə Birləşdirilən İstilik və Enerji (BİE) üçün!

Sistemin Mərkəzləşdirilməsi və İntegrasiya

VEKS Phase 1

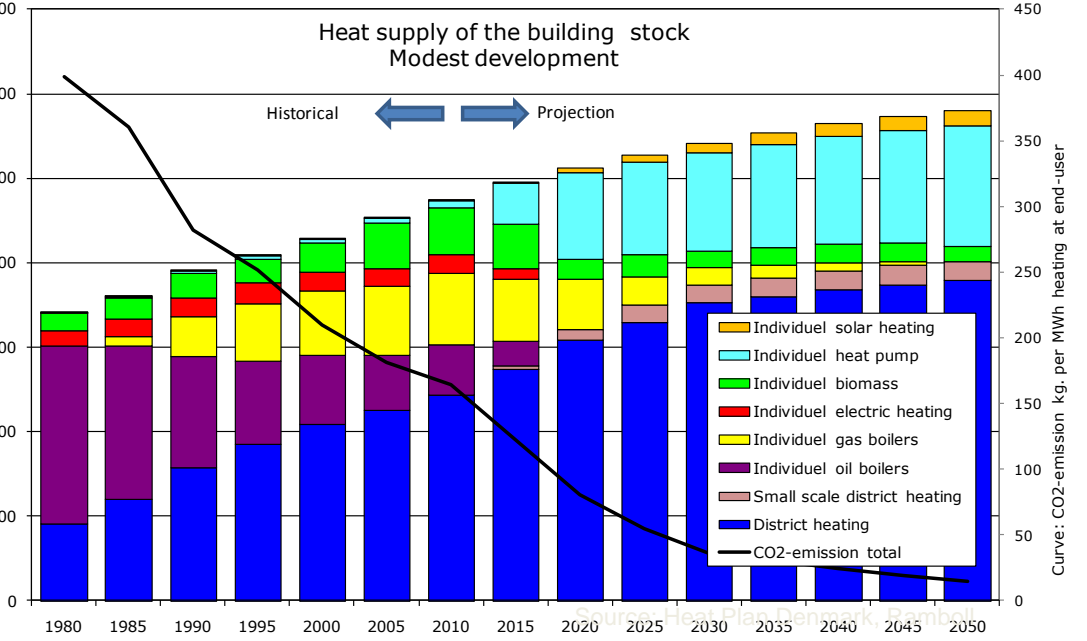

Azərbaycan İstilik Sektoru üçün 2030 ilə kimi yol xəritəsi

Azərbaycan istilik sistemi ucun yol xəritəsi

Azərbaycanda İstilik Sektoru üçün 2050 ilə kimi yol xəritəsi

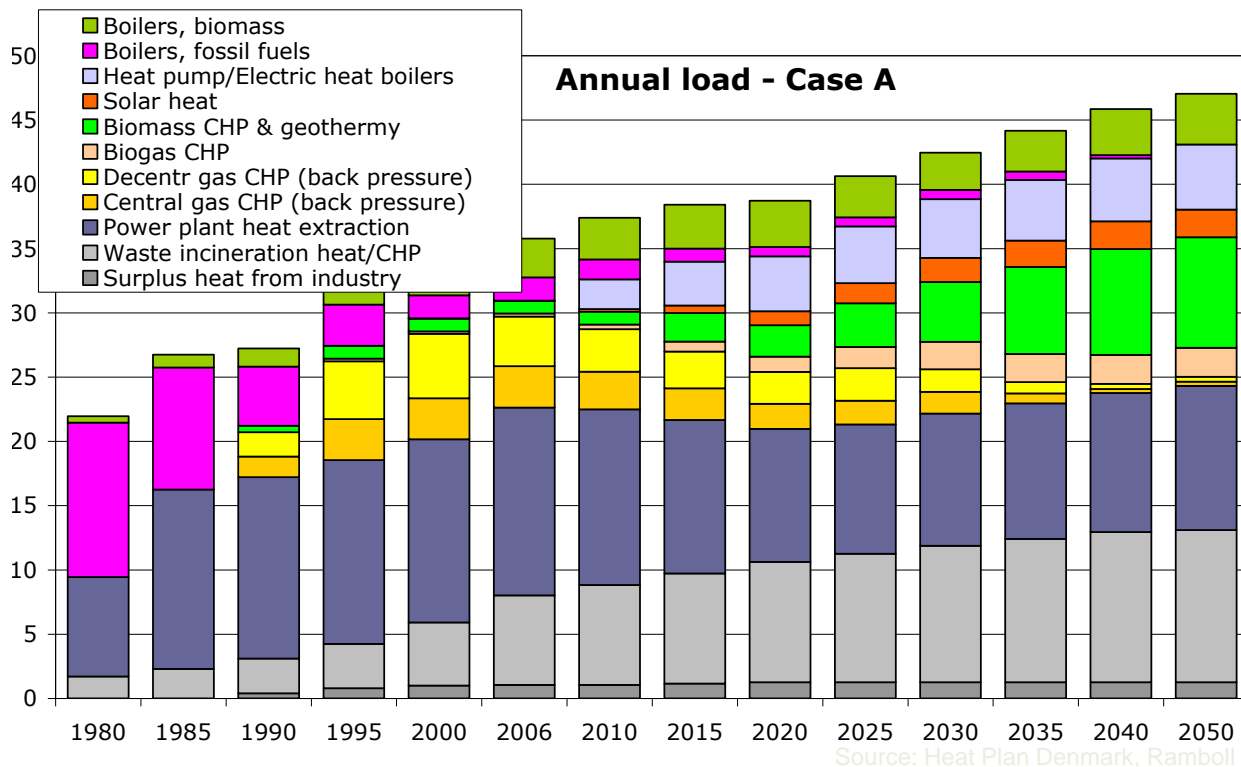
Tullantı yandırılan CHP və
ənənəvi enerji CHP üstünlük
təşkil edən mənbələrdir

Biokütlənin CHP artımı, biokütlə
qazanları olmadan

Külək və geotermal istifadəsi
üçün İstilik nasosları və
elektrik qazanlarının
yerləşdirilməsi və geotermal və
aşağı dərəcəli sənaye istili

Qaz mühərriki CHP ənənəvi
enerji qazanlarının azaldılması

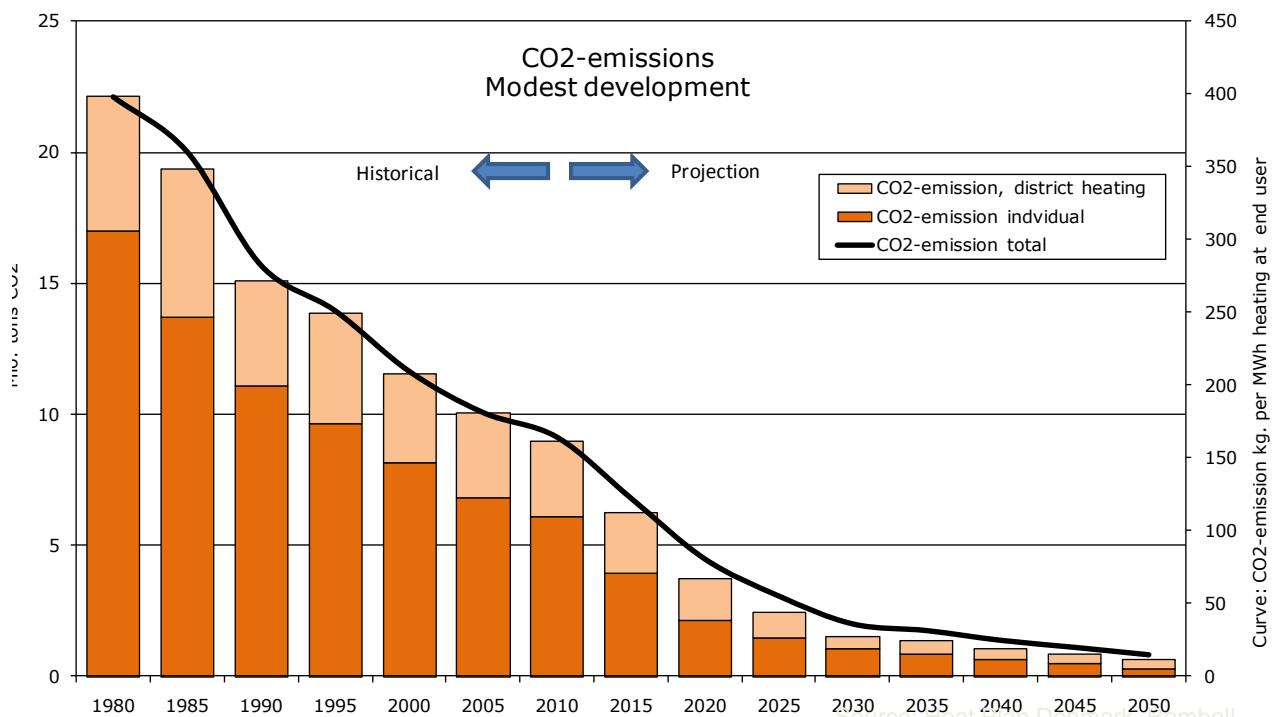
Günəş termal qurğuları
əsasında rayon isitmə sistemləri

Azərbaycan İstilik Sektoru üçün 2050 ilə kimi yol xəritəsi

CO2 neutral in 2035

Source: Heat Plan Denmark, Ramboll

Azərbaycanda İstiliyin planlaşdırılması

Binalar ~ 100 il

Rayonlar üzrə istilik enerjisi ~ 50 il

Enerji qurğuları ~ 40 il

Qazanlar ~ 25 il

Siyasətlə əlaqəli dövrlər qısaadır ~ 4 il

Lazım olan siyasi fikir birliyi

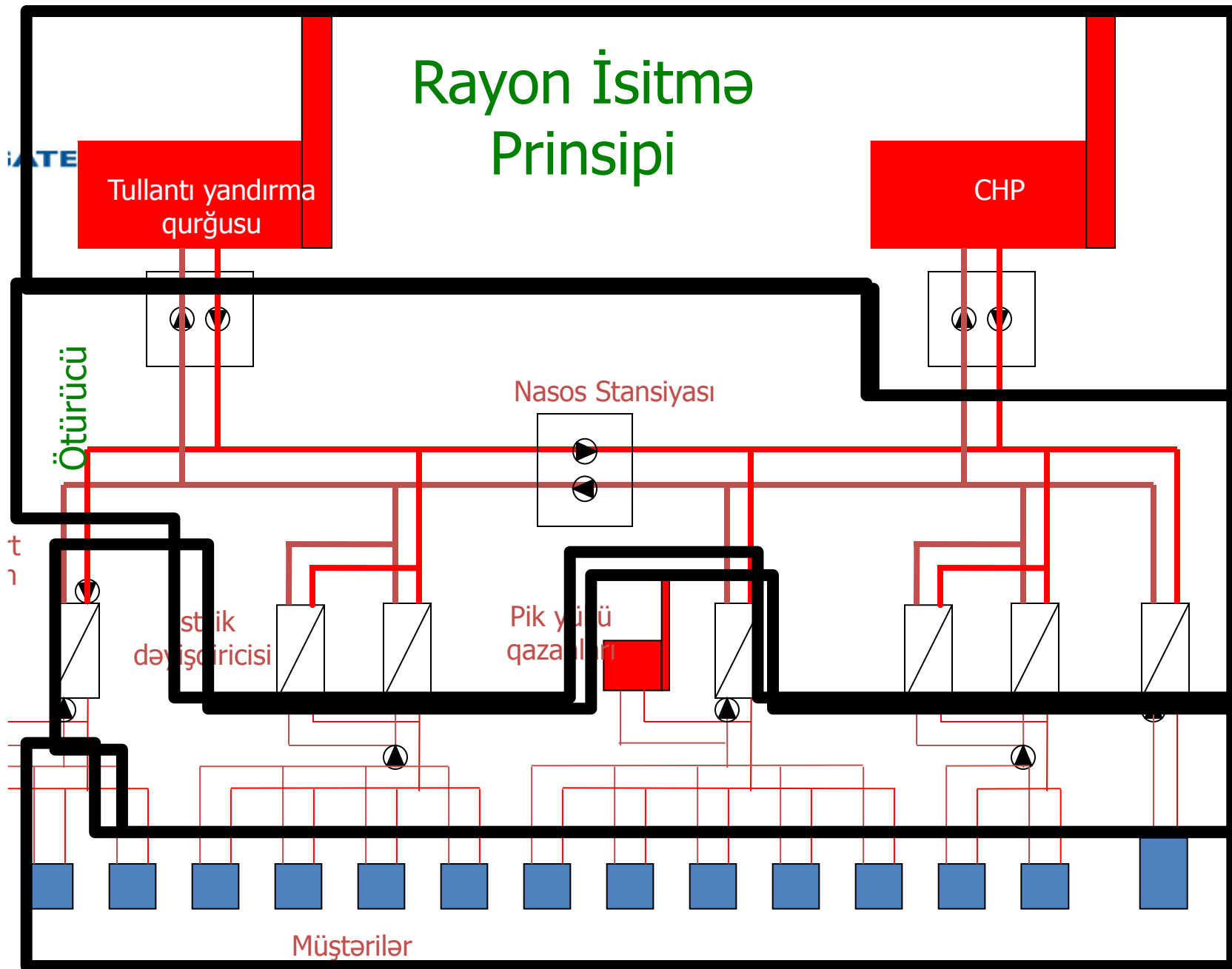
Strukturun stabiləşdirilməsi

İnvestora əminlik

Əməkdaşlıq adətən işin daha yaxşı həll olunmasına gətirib çıxarır!

Sizin smart (intelligent) və yaşıl olmağınızın mənası yoxdur, biz hamımız smart və yaşıl olmalıyıq

Rayon İsitmə Prinsipi

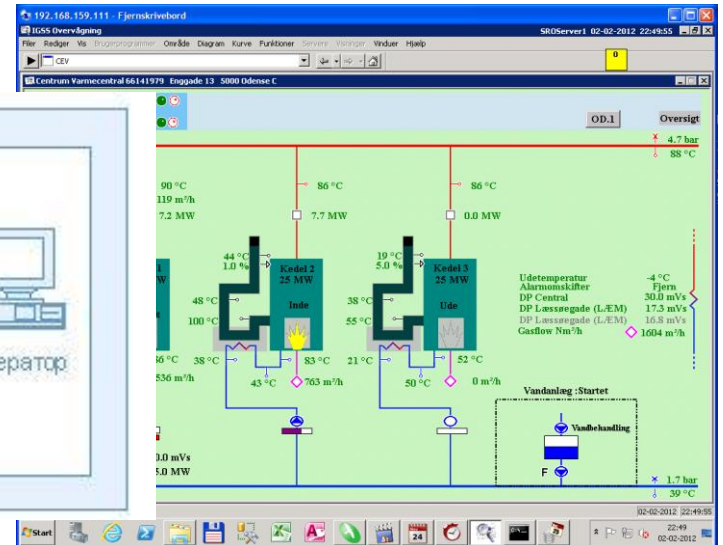
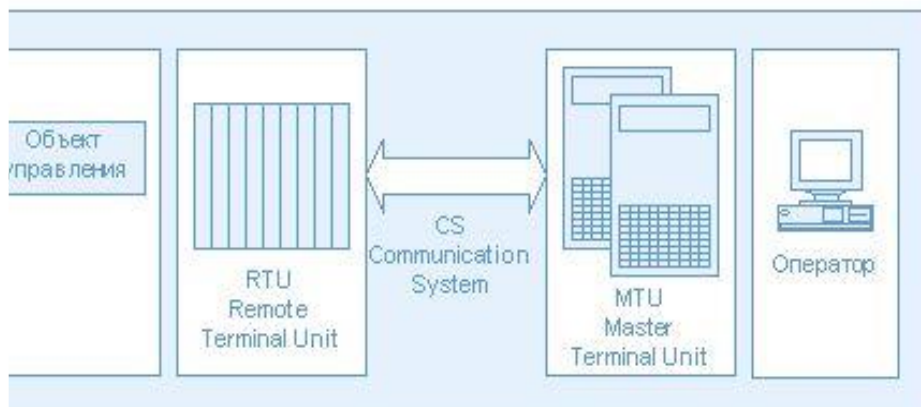
SCADA

*SCADA = Müşahidə Nəzarət
və məlumat alınması*

Mərkəzi nəzarət edən və idarə
sistemi

Yerli məntəqələrdə uzaq
terminallarda son vahidlər və
nəzarət qurğuları

İstilik istehsal təkmilləşdirilməsi

Daha səmərəli qazxana

- Yeni daha yaxşı yandırıcılar
- Baca qazı kondensasiya
- Avtomatik temperatur kontrol təchizatı

Şəbəkələrin qarşılıq əlaqəsi

- Baza yüklənməsi kimi ən səmərəli qazanxaları

Artıq istilik istifadə

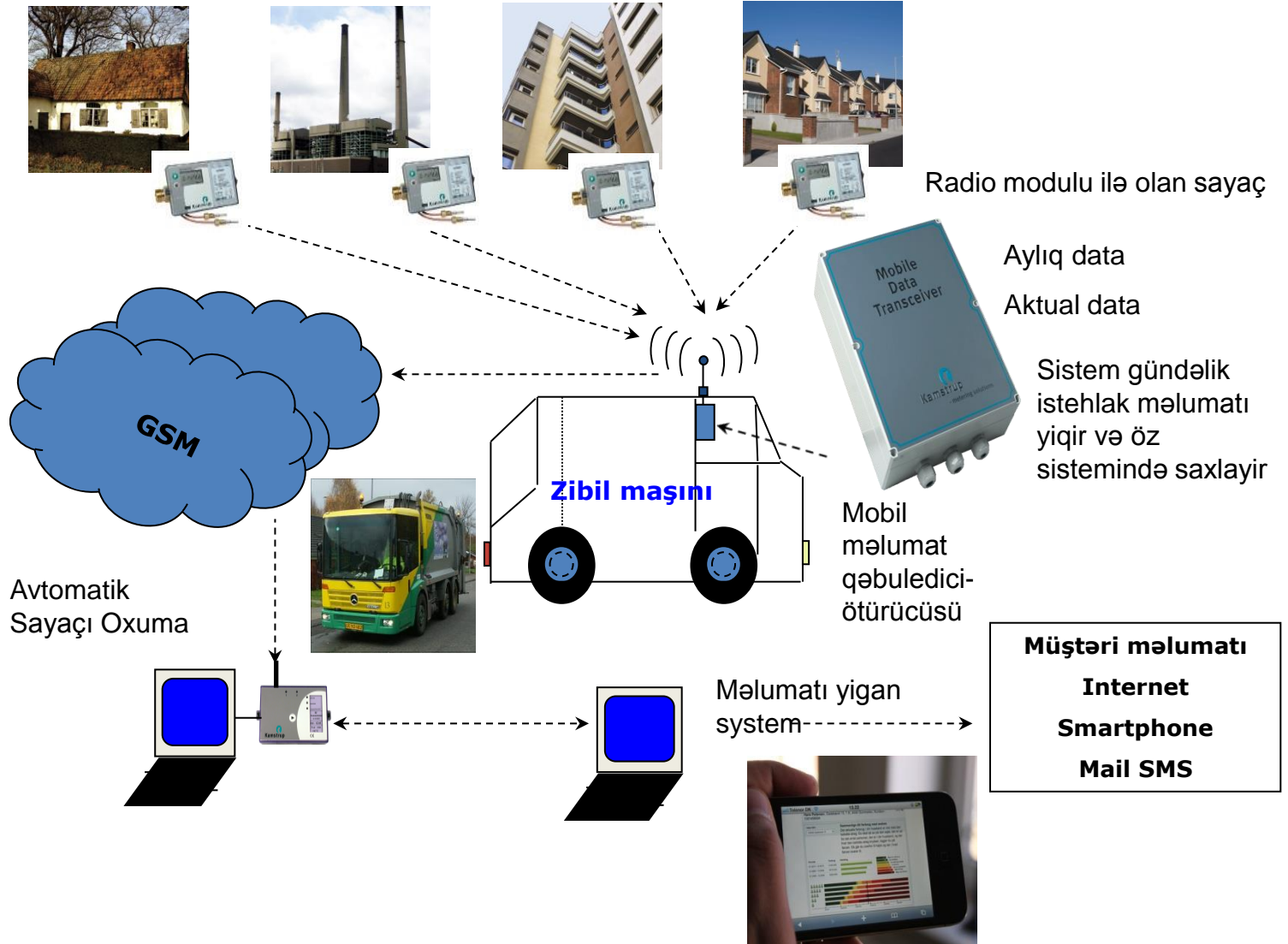
- Sənayedə artıq qalan istilik
- CHP

Yeni yüksək hərarət istehsalatı texnologiyası

- İstilik Nasosu
- Lazımsız Yandırmalar

Məlumatı almaq, yığma, və göndərmə sistemi

Suyun Keyfiyyəti

Yumşaldıcı və ya duzsuzlaşdırıcı qurgu

NaOH ilə pH dozasını tənzimləyən sistem: pH = 9,6 - 9,8

Su istilik deaerator <litr 0.02 m³ oksigen aşağıda.

Dövr edən suyun davamlı olaraq 5-15%-ni təmizləyən qismən axın filtri. Çanta filtr hissəciklər > 0.01 mm və maqnit filtri <0,01 mm.

Oksigen reduksiya edən və korroziya inhibitoru kimi istifadə olunan kimyəvi əlavələr.

Kükürd bakteriyalarından təmizlənmiş bio-təbəqə (kimyəvi təmizləmə, temperatur > 150 dərəcə C və ya pH > 10,2-10,3 1-2 həftə)

İlkin şərt: Suyun sızması və qeyri-qanuni axıdılması - nın minimuma endirilməsi.

Sızma aşkarlanması üçün: Rəngli agent "Uranine"

Təcrid edilən Polad Boruları

Construction of the pre-insulated bonded pipe

Конструкция предизолированной связанной трубы

The diffusion barrier

- Aluminium foil
- (optional)

диффузионный барьер

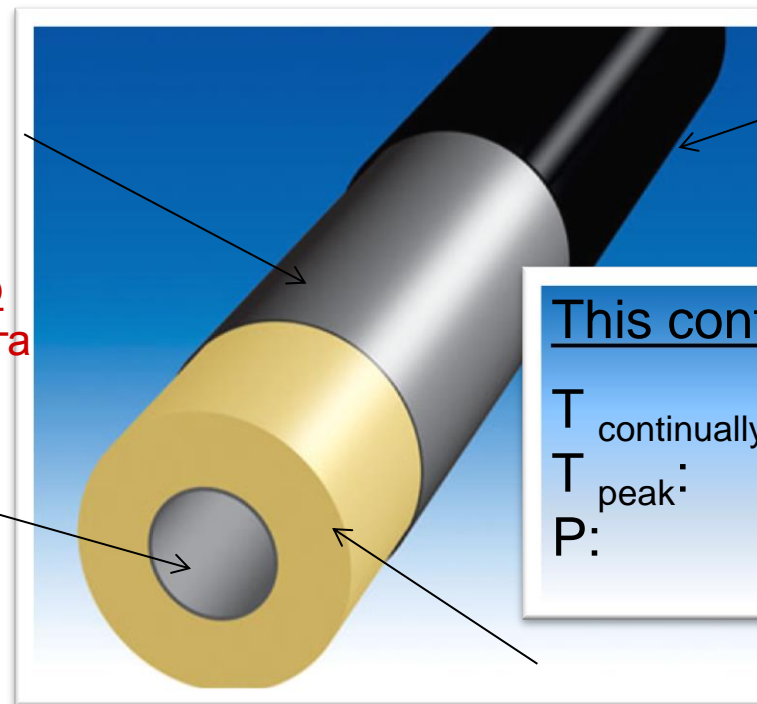
- алюминиевая фольга
- (выборочно)

The service pipe

- Steel P235 GH

Рабочая труба

- Сталь P235 GH

Оболочка из ПЭ

The outer casing

- PE-HD

This configuration:

T _{continually} :	140°C
T _{peak} :	150°C
P:	25 bar

Изоляционный материал

- Пенополиуретан (ППУ)

The insulation material

- Polyurethane (PUR)

Şəbəkə müasirləşdirilməsi

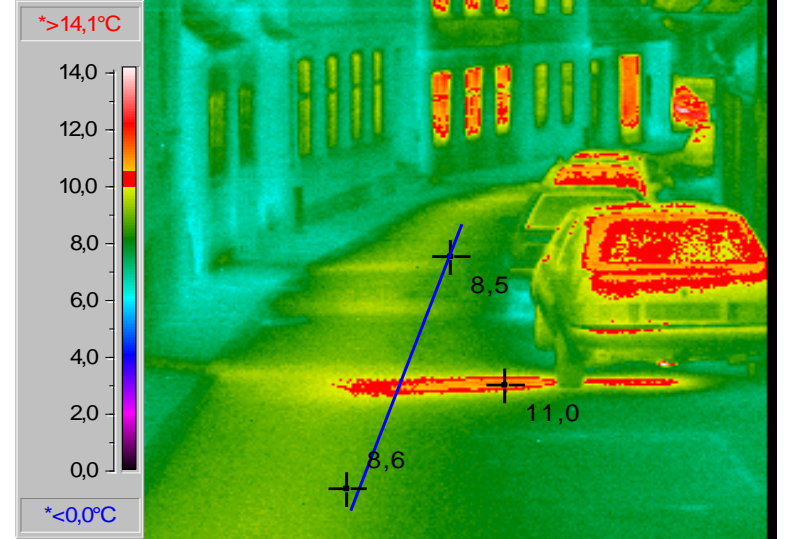
Paylayıcı Şəbəkənin
yeniləşdirilməsi

Boruların əvəzi prioritetləri:

- Qısa müddətli
- Uzun müddətli

Faydaları:

- Şəbəkəyə istilik zərəri azalır
- Şəbəkəyə su itkiləri azalır
- Səhv üzə çıxarması : mis məftil təcrid əlaqədar yerləşdirilmişdir

Sabitdən dəyişən axın rejiminə

Yeni texnologiya tələb olunan istilikə kontrol edir

Tələb olunan istilik kontrolunda dəyişən axın və dövriyyə nasoslarında tezlik konverturlar enerjinin istehlakını azaldaçaq

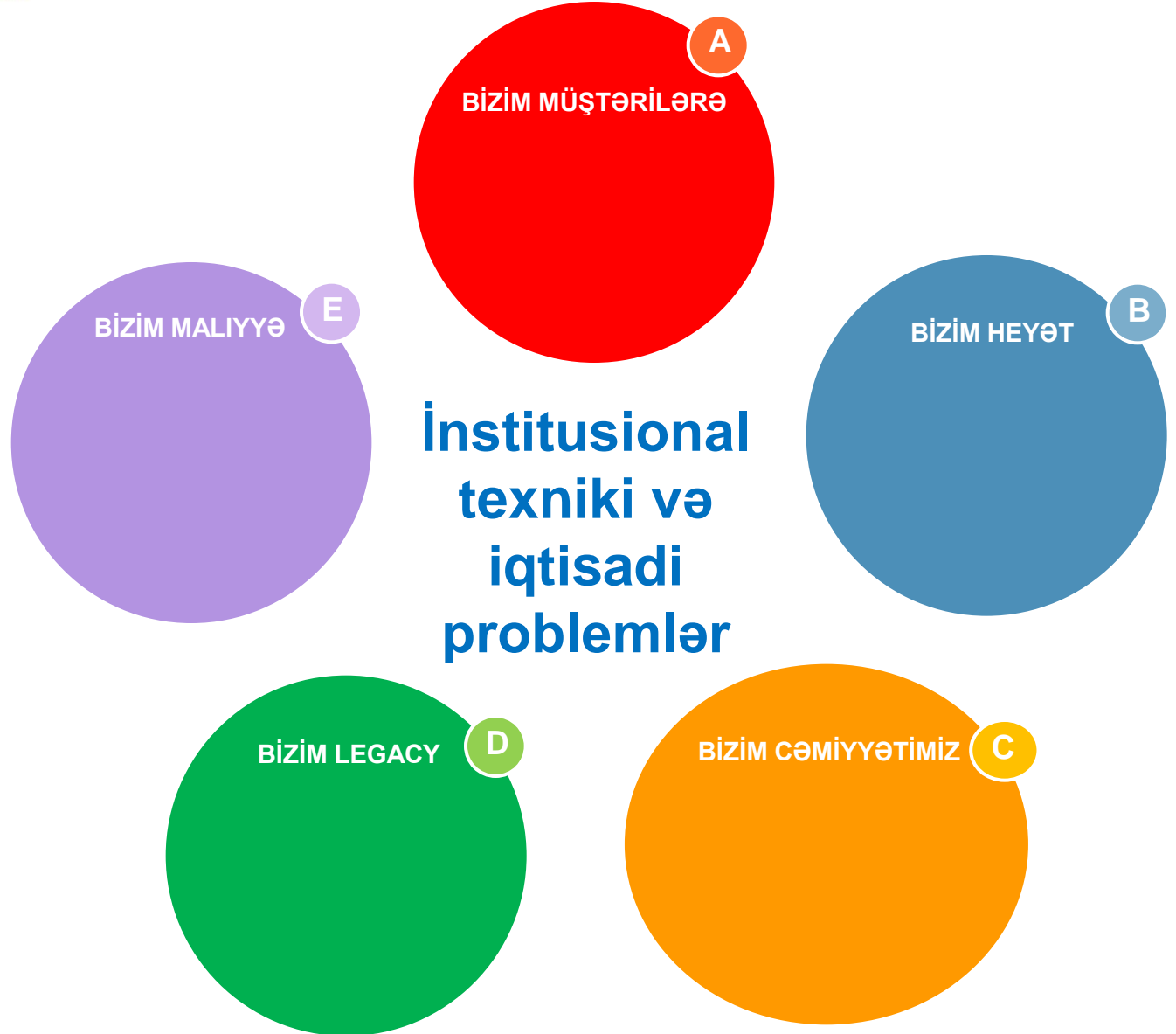
Istilik təchizatının keyfiyyəti: Çox qısa cavab vermək vaxtı. Tələb olan vaxtda istilik dərhal təchiz olunur

Temperatur təchizatçı tərəfdən nizamlanır lakin o demək deyil ki o əsas tənzimləyiçidi.

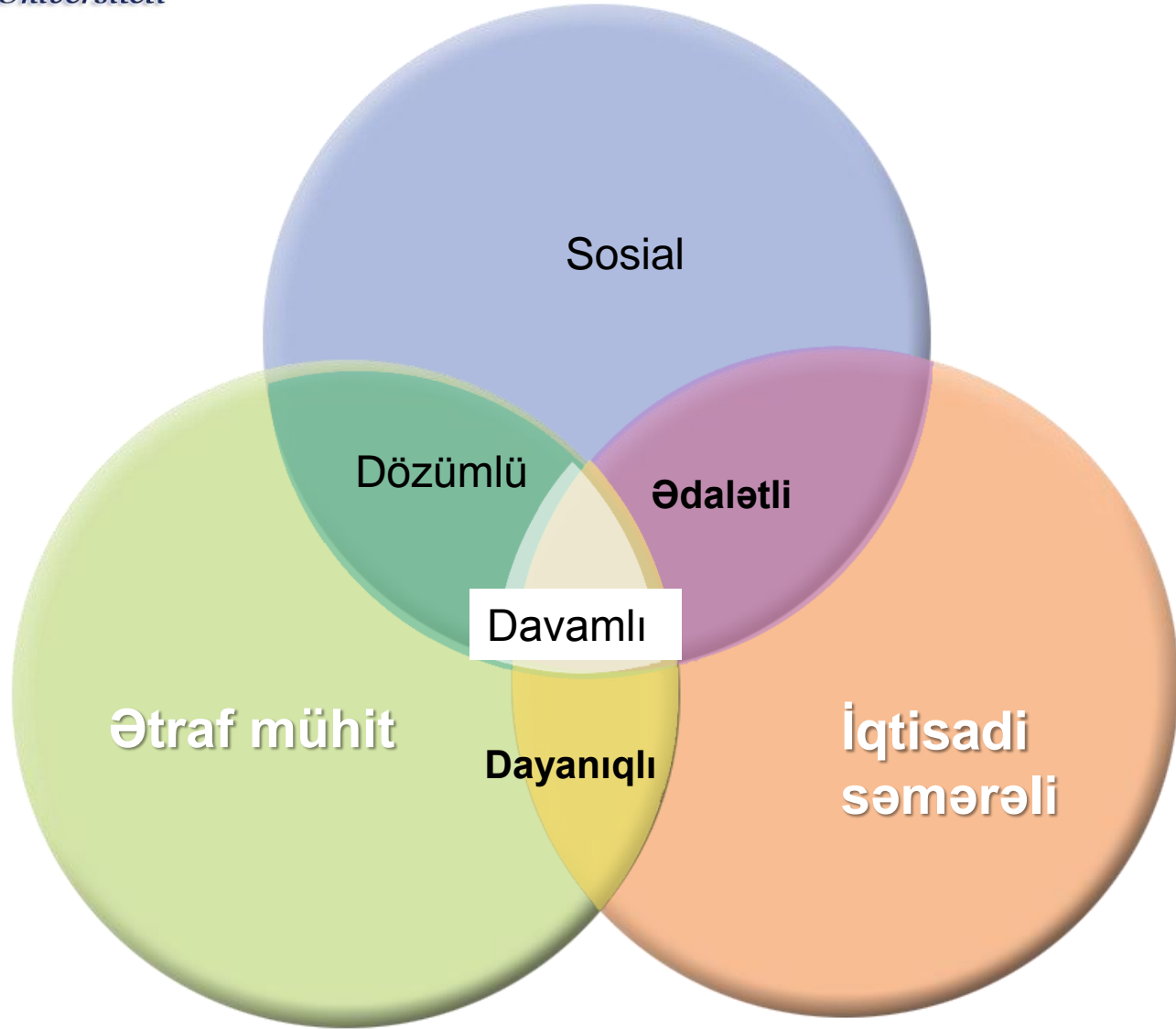

Şirkətin Hazırkı vəziyyəti?

Davamlılıq

International Ecoenergy Academy

AZƏRBAYCAN

Memarlıq və İnşaat Universiteti

Thanks for your attention